KUNSTERNAARSGRAVEN IN DE BILT/BILTHOVEN

Wim Krommenhoek

De serie artikelen over graven van bijzondere personen op het kerkhof van de Dorpskerk wordt voortgezet met een artikel over een aantal kunstenaarsgraven die in onze gemeente begraven zijn. In dit artikel komen de toonkunstenaars, schilders en beeldhouwers aan bod. Sommigen van hen zijn nog uitdrukkelijk in ons geheugen aanwezig, anderen deels of bijna vergeten. Hoe kortstondig is soms aardse roem.

Evert Cornelis, dirigent en organist, geboren te Amsterdam in 1884, overleden te Bilthoven in 1931 en begraven op de algemene begraafplaats Brandenburg. Op het graf een staande steen met een bronzen plaquette met de tekst:

EVERT CORNELIS
5 Dec. 1884 - 23 Nov. 1931
---als dann vom Tod' erwecke mich,
dasz meine Augen sehen Dich
in aller Freud' ---

Cornelis bezocht het Amsterdams Conservatorium en behaalde reeds op 20 jarige leeftijd de Prix d'Excellence voor orgel. Omdat zijn belangstelling meer uitging naar het dirigeren, werd hij in 1904 repetitor bij de Koninklijke Vlaamse Opera in Antwerpen. In 1907 maakte hij met de sopraan

Graf van Evert Cornelis.

Alida Loman-Lutkemann een tournee door Nederlands Indië en Australië. In 1909 volgt zijn benoeming tot tweede dirigent van het Concertgebouworkest onder Willem Mengelberg en in de volgende jaren breidde hij het repertoire van het orkest uit met zowel eigentijdse klassieke muziek als oude muziek. Na een conflict met Mengelberg in de jaren 1918-19 volgt in 1922 zijn aanstelling als chef-dirigent van het Utrechts Stedelijk Orkest (USO) dat hij tot grote bloei wist te brengen. o.a. door de introductie van 20e-
eeuwse muziek van Stravinsky, Honegger, Bartok, Schönberg en Webern. Ook programmeerde hij symfonieën van Bruckner, iets wat weinig dirigenten in die dagen deden, en zette hij Britse muziek van Delius en Vaughan Williams op het repertoire. Vanaf 1927 leidde hij ook de Nederlandse Bachvereniging.
Kort voor zijn 47e verjaardag overleed Evert Cornelis aan een ongeneeslijke ziekte te Bilthoven. Hij was getrouwd en vader van een zoon en dochter. Behalve de plaquette op zijn graf, bevindt zich een bronzen borstbeeld van hem in Muziekcentrum Vredenburg en een olieverfportret in de dirigentenfoyer van het concertgebouw in Amsterdam. In Bilthoven is een straat naar hem genoemd.

Mar (Marinus Cornelis Wilhelmus) Diemèl, kunstschilder, geboren te Utrecht in 1903, overleden te Bilthoven in 1983 en begraven op het katholieke deel van de algemene begraafplaats Brandenburg. Op het graf een staande steen met de tekst:

M.C.W. (MAR) DIEMEL
KUNSTSCHILDER
1-5-1903 11-12-1983
PUCKY
3-4-1918 17-4-1997
"WIJ ZIJN WEER SAMEN"

Pucky is de koosnaam van Diemèls tweede vrouw, Elisabeth van Eijk.
Mar Diemèl was het vierde kind van een Utrechtse kleermaker en woonde en werkte het grootste deel van zijn leven in Groenekan. Na zijn jeugd in een besloten katholiek milieu volgde hij twee jaar avondlessen tekenen bij Cris Agterberg en leerde via hem kunstenaars kennen als Janus de Winter, Jo Verger en Karel van Seeben. Zijn leven veranderde hierdoor ingrijpend en hij wist zich als artiest het hoofd boven water te houden dankzij reclame- en illustratie-opdrachten. Ondertussen volgde hij vier jaar cursussen kunstbeschouwing bij Willem Vogelsang. Rond 1940 kwam er een breuk

Graf van M.C.W.Diemèl.

in de relatie met Agterberg die erg pro-Duits was, terwijl Diemèl zeer anti-Duits was en weigerde zich aan te melden bij de Kultuurkamer. Rond die tijd werd hij gevraagd als docent bij het genootschap van zondagsschilders Artibus en onder zijn leiding groeide het Stichts Genootschap Artibus uit tot een volwaardige middelbare beroepsopleiding die in 1968 als Academie voor Beeldend Kunstonderwijs deel werd van het Hoger Beroepsonderwijs. Diemèl had weinig op met abstracte kunst, een houding die hem in de jaren ’60 problemen bezorgde omdat veel studenten naar Amsterdam vertrokken. In 1970 zorgden rebellerende studenten voor chaos en werd de academie gesloten. Na een aantal reizen naar Italië concentreerde hij zich op de schilderkunst in Groenekan.

Het werk van Mar Diemèl valt het best te karakteriseren als traditioneel- realistisch. Zijn eerste solotentoonstelling was in 1935 in de toen net geopende kunstzaal Quintijn en omvatte portretstudies, naakten, landschappen en een stilleven. Diemèl werd geprezen om zijn techniek. In latere jaren schilderde hij steeds vaker landschappen. Zijn werk kent niet één dominante stijl, maar getuigt van goed vakmanschap. Omdat zijn vrouw van mening was dat zijn werk niet de waardering kreeg die het verdiende, heeft zij na zijn dood tentoonstellingen georganiseerd in Maartensdijk, Eindhoven, Groenekan en Utrecht en richtte zij de Stichting Mar Diemèl op.

Graf van Piet Jungblut.

Piet (Petrus Hendrikus Joseph) Jungblut, beeldhouwer en monumentaal kunstenaar, geboren te Utrecht in 1909, overleden te Zeist in 1988 en begraven op de begraafplaats bij de Onze-Lieve-Vrouwe-kerk aan de Gregoriuslaan . Op de rand van het graf de tekst:

PIET JUNGBLUT BEELDHOUWER

Piet Jungblut was als beeldhouwer vanaf 1940 in Bilthoven werkzaam. Hij onderhield onder andere contact met de schilder/beeldhouwer Henk Chabot. Veel van zijn onderwerpen zijn religieus van karakter. Een deel van zijn werk is te zien op het terrein van het voormalige ziekenhuis Berg en Bosh te Bilthoven, onder andere St. Franciscus en een piëta naast de voormalige kapel. Ook maakte Jungblut oorlogs- en verzetsmonumenten voor Vleuten, Raalte en Losser.

Rogier van Otterloo, componist, arrangeur en dirigent, geboren te Amsterdam in 1941, overleden te Bilthoven in 1988 en begraven op de begraafplaats Den en Rust. De opstaande steen van het graf draagt de tekst:

TER NAGEDACHTENIS AAN
WILLEM ROGIER VAN OTTERLOO
11 DECEMBER 1941 29 JANUARI 1988

Graf van Willem Rogier van Otterloo.

Rogier van Otterloo was de oudste zoon van componist en dirigent Willem van Otterloo. Hij studeerde piano en fluit aan het Conservatorium te Utrecht. In de jaren ’60 was hij pianist bij de cabaretgroep Lurelei en schreef onder andere voor Gerard Cox en Jasperina de Jong. Bekend werd van Otterloo door zijn filmmuziek bij succesvolle Nederlandse films als Turks Fruit (1973), Help, de dokter verzuipt (1979), Keetje Tippel (1975), Soldaat van Oranje (1977), Grijpstra en de Gier (1979), en Op Hoop van Zegen (1986). Maar ook zijn samenwerking met Thijs van Leer op diens Introspection-elpees droegen aan zijn bekendheid bij. Hij ontving tweemaal een Edison, in 1971 en posthuum in 1988. In 1980 volgde van Otterloo Dolf van der Linden op als chef-dirigent van het Metropole Orkest en was vijfmaal dirigent bij de Nederlandse bijdrage aan het Eurovisie Songfestival. In 1988 overleed Rogier van Otterloo op 46-jarige leeftijd te Bilthoven aan een ongeneeslijke ziekte. In Almere is een straat naar hem genoemd. De saxofonist Thijs van Otterloo is zijn zoon.

Graf van Gerrit Patist.

Hier rust
Gerrit Patist
beeldend kunstenaar
28 8 1947 - 2005 2 8

Gerrit Patist, beeldhouwer en keramist, geboren te De Bilt in 1947, overleden te De Bilt in 2005 en begraven op de algemene begraafplaats Brandenburg. Op zijn graf dat gedekt wordt door een onaf beeld staat een plaat met de tekst:

Gerrit Patist volgde zijn opleiding bij Artibus in Utrecht en de opleiding Steenhouwers. Tientallen jaren heeft hij al zijn energie en tijd gestoken in het bewerken van steen en later het maken van keramiek. Patist maakte vooral beeldhouwwerken waarvoor hij zijn grondstoffen haalde in steengroeven in België, Frankrijk en Italië. Hij heeft meer dan 140 beeldhouwwerken van allerlei formaat en van ruw tot gepolijst geproduceerd. Daarnaast was hij ook een goed schilder en tekenaar. Door zijn gedrevenheid om te creëren had hij nauwelijks belangstelling voor het tonen of exposeren van zijn werk. Patist werkte tot zijn laatste dag in zijn atelier en stierf in 2005 op 57-jarige leeftijd aan leukemie.

Piet Pijn, beeldhouwer en schilder, geboren te Den Haag in 1926, overleden te BIlthoven in 2002 en begraven op de begraafplaats Den en Rust. Op zijn graf een beeldje van een liggende figuur en de tekst:

Kunst was zijn leven
Zijn leven was haar leven
Piet Pijn
11-3-1926 5-1-2002
Mia A.H. Pijn - van der Hoeven
27-5-1922 31-3-2004

Graf van Piet en Mia Pijn.

Piet Pijn was de kleinzoon van de bekende kunstschilder en restaurateur Piet in 't Hout. Van 1944-48 studeerde hij aan de
Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag. Op 17-jarige leeftijd werd hij
actief lid van de Nederlandse Kunstkring waarmee hij regelmatig exposeerde. Na zijn opleiding werkte hij als beeldhouwer, vooral in opdracht van kerken en kloosters. Pas veel later, vooral vanaf 1960, was Pijn actief als schilder. In zijn werk speelt het zonlicht een grote rol, evenals de schoonheid van het lichaam. Hij schilderde in olieverf op paneel en nog weer later, in de jaren '80, werkte hij in diverse technieken op papier.
Van 1963 tot 1984 gaf Pijn les aan de Academie voor Beeldende Kunsten Minerva in Groningen. Hier zou hij de 'aartsvader van de noordelijke realisten' worden, de typisch figuratieve stroming waar Minerva bekend door is geworden. Na zijn dood werd in 2004 de Stichting Piet Pijn opgericht met het doel zijn werk te beheren en tentoon te stellen. Tijdens zijn leven stelde Pijn zijn werk niet tentoon.

Otto van Rees, kunstschilder, geboren te Freiburg (Duitsland) in 1884, overleden te Utrecht in 1957 en begraven op de begraafplaats bij de Onze-Lieve-Vrouwe-kerk aan de Gregoriuslaan. Op de grafsteen in de vorm van een eenvoudig stenen kruis de tekst:

OTTO VAN REES
20 APRIL 1884
19 MEI 1957

Onderaan het graf ligt een steen met de tekst:

DE WERELD IS VAN VREES
ONTDAAN
DE WEG DE WAARHEID
INGEGAAN
VANGT LEVEN ONVERWOEST-
BAAR AAN

Otto van Rees kreeg zijn eerste schilderslessen van onder andere Jan Toorop en deze adviseerde hem in 1904 naar Parijs te gaan, waar hij Picasso en Braque leerde kennen en bevriend raakte met Kees van Dongen. In 1909 huwde hij met Adya Dutilh en kort daarna werd hij actief betrokken bij de Parijse avantgardisten en werd zijn werk abstracter. Zijn kubistisch werk werd in het begin van de jaren ‹10 in Parijs, Keulen en Berlijn geëxposeerd. In 1915 reisde van Rees met zijn gezin naar Italië en voegde zich in Ascona bij de vrijdenkerskolonie Monte Verita, waar hij in contact kwam met Arthur Segal en Hans Arp. Hun in galerie Tanner in Zürich geëxposeerde werk wordt be-

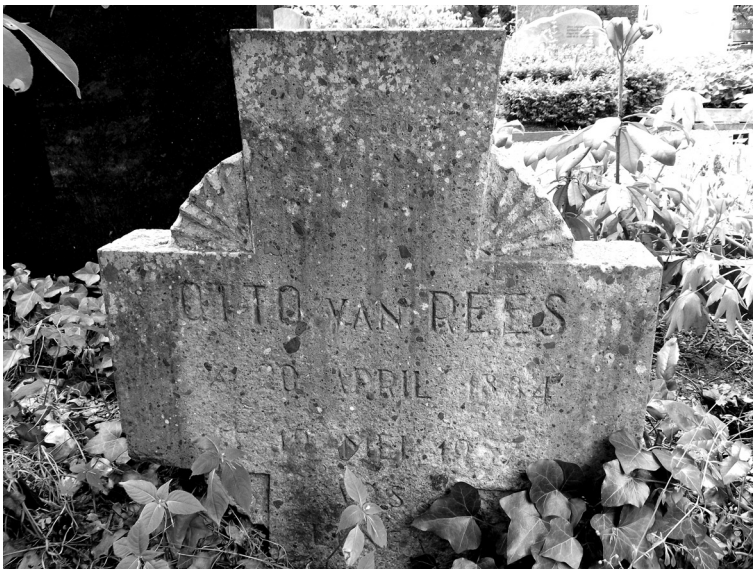

Graf van Otto van Rees.

schouwd als het startpunt van het Dadaïsme. In 1918 ondertekende hij het Dadaïstisch Manifest te Berlijn. Ondertussen hadden de verschrikkingen van de Eerste Wereldoorlog grote indruk op van Rees en zijn vrouw gemaakt, en beiden bekeerden zich tot het katholicisme.
In 1919 raakte de familie betrokken bij een

treinongeluk waarbij hun dochter om het leven kwam. Van Rees ging terug naar Nederland en kwam hier in contact met de Bergense school met als gevolg dat zijn werk weer meer figuratief werd. Tijdens de crisisjaren raakte van Rees in financiële moeilijkheden, maar hij kreeg door bemiddeling van zijn schoonzoon de beschikking over een atelier aan de Oude Gracht 35 te Utrecht waar ook Gerrit Rietveld werkte. Hij trad toe tot het Utrechtse genootschap Kunstliefde. Na 1945 trad van Rees niet meer op de voorgrond. Vanaf 1952 kreeg hij financiële steun van de overheid als erkenning van zijn betekenis voor de Nederlandse kunst. In 1957 overleed van Rees op 73-jarige leeftijd als gevolg van een verkeersongeluk. In Culemborg is een straat naar hem vernoemd.

Graf van Otto van Rees en echtgenote.

Julius Röntgen, violist, geboren te Amsterdam in 1881, overleden te Bilthoven in 1951 en begraven op de begraafplaats Den en Rust. Op de kleine zwerfkei die als grafsteen dient staat de tekst:

JULIUS RÖNTGEN
20.5.1881 - 23.1.1951

Graf van Julius Röntgen.

Julius Röntgen was een zoon van de pianist, componist en dirigent Julius Engelbert Röntgen (1855 - 1932) die als jongen omging met beroemdheden als Johannes Brahms, Clara Schumann en later bevriend was met Edward Grieg. Hij kwam in 1878 naar Amsterdam en was in 1884 medeoprichter van het Amsterdams Conservatorium.
In 1924 kwam de familie naar Bilthoven en betrok in het jaar daarop het door zoon Frants het in Amsterdamse stijl ontworpen huis Gaudeamus (= laten wij ons verheugen) aan de Gerard Doulaan.Het bijzondere van dit huis is dat het in de vorm van een concertvleugel is gebouwd. Tot zijn dood in 1932 woonde Röntgen sr. in het huis en schreef er meer dan honderd composities. In die jaren was Gaudeamus een treffpunt van musici. Tegenwoordig staat het huis bekend als Walter Maas Huis, genoemd naar de in 1933 uit Duitsland
gevluchte musicus Maas die een aantal oorlogsjaren ondergedoken zat in het huis en naderhand veel betekend heeft voor het muziekleven in Nederland.

Zoon Julius is bekend van het Röntgentrio, dat bestond uit Julius, viool, zijn broer Engelbert, cello, en vader Julius, piano.
In Bilthoven is een straat naar de familie genoemd.

Piet Vermeulen, schilder, geboren te Nijmegen in 1908, overleden te Bilthoven in 1996, en begraven op de begraafplaats bij de Onze-Lieve-Vrouwe-kerk aan de Gregoriuslaan. Op de gepolijste liggende steen de tekst:

PIET VERMEULEN
1908 1996
LIA VERMEULEN
SCHLAGHECKE
1910 - 2003
1911

Tussen de namen zijn een schilderspalet en een notenbalk afgebeeld, onderaan de tekst

ICH LIEBE DICH

Piet Vermeulen kwam in 1936 naar Bilthoven met zijn vrouw Lia Schlaghecke met wie hij twaalf kinderen kreeg. Hij zou zijn leven lang hier blijven wonen en werken. In 1942 werd hij lid van het Utrechtse Genootschap Kunstliefde, wat hij meer dan een halve eeuw zou blijven en hem in 1993 de Maartenspenning opleverde, door de stad Utrecht toegekend voor zijn culturele verdiensten. Vermeulen›s werk was aanvankelijk impressionistisch, later werk schommelt tussen realisme en surrealisme. Hij schilderde veel portretten en Utrechtse straattaferelen, vaak met een Salvador Dali-achtige surrealistische sfeer. Piet Vermeulen is de vader van de beeldhouwer Lika Mutal en de grootvader van de schilderes Lia Laimböck.

Graf van Piet en Lia Vermeulen.